Čtvrtek 11. listopadu 2021

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

USNESENÍ

EVROPSKÝ PARLAMENT

P9_TA(2021)0451

Posílení demokracie, svobody a plurality sdělovacích prostředků v EU

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 11. listopadu 2021 o posílení demokracie a svobody a plurality sdělovacích prostředků v EU: nevhodné využívání občanskoprávních a trestněprávních žalob k umlčení novinářů, nevládních organizací a občanské společnosti (2021/2036(INI))

(2022/C 205/01)

Evropský parlament,

— s ohledem na Smlouvu o Evropské unii (dále jen „Smlouva o EU“), a zejména na článek 2, článek 3, čl. 4 odst. 3 a články 5, 6, 7 a 19 této smlouvy,

— s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“), a zejména na články 70, 81, 82, 114 a 352 této smlouvy,

— s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“), a zejména na její články 11, 12, 15, 20, 47, 48 a 54,

— s ohledem na protokol č. 1 o úloze vnitrostátních parlamentů v Evropské unii a protokol č. 2 o používání zásad subsidiarity a proporcionality připojené ke Smlouvě o EU a Smlouvě o fungování EU,

— s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) ([1]),

— s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I) ([2]),

— s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie ([3]),

— s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/692 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí program Občané, rovnost, práva a hodnoty a zrušují nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1381/2013 a nařízení Rady (EU) č. 390/2014 ([4]),

([1]) Úř. věst. L 199, 31.7.2007, s. 40.
([2]) Úř. věst. L 351, 20.12.2012, s. 1.
([3]) Úř. věst. L 305, 26.11.2019, s. 17.
([4]) Úř. věst. L 156, 5.5.2021, s. 1.

— s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/693 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí program Spravedlnost a zrušuje nařízení (EU) č. 1382/2013 ([5]),

— s ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie,

— s ohledem na sdělení nazvané „Pracovní program Komise na rok 2021 – Vitální Unie v křehkém světě“ (COM(2020)0690),

— s ohledem na sdělení Komise o evropském akčním plánu pro demokracii (COM(2020)0790),

— s ohledem na sdělení Komise ze dne 5. března 2020 nazvané „Unie rovnosti: strategie pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025“ (COM(2020)0152),

— s ohledem na sdělení Komise ze dne 30. září 2020 nazvané „Zpráva o právním státu 2020 – stav právního státu v Evropské unii“ (COM(2020)0580) a na jeho 27 doprovodných kapitol týkajících se právního státu v členských státech (SWD(2020)0300-0326),

— s ohledem na sdělení Komise ze dne 12. listopadu 2020 nazvané „Unie rovnosti: strategie pro rovnost LGBTIQ osob na období 2020–2025“ (COM(2020)0698),

— s ohledem na doporučení Komise o zajištění ochrany, bezpečnosti a posílení postavení novinářů a dalších pracovníků sdělovacích prostředků v Evropské unii (C/2021/6650),

— s ohledem na opatření Evropské komise v návaznosti na usnesení Evropského parlamentu ze dne 3. května 2018 o pluralitě a svobodě sdělovacích prostředků v Evropské unii,

— s ohledem na zprávu Agentury Evropské unie pro základní práva s názvem „Problémy, kterým čelí organizace občanské společnosti působící v oblasti lidských práv v EU“, zveřejněnou dne 17. ledna 2018, na věstníky o dopadech koronavirové pandemie v EU na základní práva, které byly zveřejněny v roce 2020, a na další zprávy, údaje a nástroje agentury, zejména na informační systém Evropské unie pro základní práva (EFRIS),

— s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv, a zejména na její článek 19,

— s ohledem na další nástroje OSN pro ochranu lidských práv a základních svobod a doporučení a zprávy všeobecného pravidelného přezkumu ze strany OSN i na judikaturu smluvních orgánů OSN pro lidská práva a na zvláštní postupy Rady pro lidská práva,

— s ohledem na deklaraci OSN o obráncích lidských práv ze dne 8. března 1999,

— s ohledem na zprávu zvláštního zpravodaje OSN pro práva na svobodu pokojného shromažďování a sdružování o strategických žalobách proti účasti veřejnosti a právech na svobodu shromažďování a sdružování,

— s ohledem na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropskou sociální chartu, judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a Evropského výboru pro sociální práva, úmluvy a na doporučení, rezoluce, stanoviska a zprávy Parlamentního shromáždění Rady Evropy, Výboru ministrů, komisaře pro lidská práva, Evropské komise proti rasismu a nesnášenlivosti, Řídícího výboru pro boj proti diskriminaci, pro rozmanitost a inkluzi, Benátské komise a dalších orgánů Rady Evropy,

— s ohledem na prohlášení Rady Evropy ze dne 4. července 2012 o potřebě mezinárodních norem, které by upravovaly spekulativní volbu soudní příslušnosti (tzv. forum-shopping), pokud jde o pomluvu, fenomén takzvaného „libel tourism“, s cílem zajistit svobodu projevu,

— s ohledem na doporučení Výboru ministrů Rady Evropy členským státům o ochraně žurnalistiky a bezpečnosti novinářů a dalších mediálních aktérů ze dne 13. dubna 2016 (CM/Rec(2016)4[1]),

([5]) Úř. věst. L 156, 5.5.2021, s. 21.

Čtvrtek 11. listopadu 2021

— s ohledem na doporučení Rady Evropy ze dne 28. listopadu 2018 o potřebě posílit ochranu a podporu prostoru pro občanskou společnost v Evropě (CM/Rec(2018)11),

— s ohledem na doporučení Rady Evropy členským státům ze dne 7. března 2018 o pluralitě a transparentnosti vlastnictví sdělovacích prostředků (CM/Rec(2018)1),

— s ohledem na usnesení ministerské konference Rady Evropy ze dne 11. června 2021 o bezpečnosti novinářů,

— s ohledem na článek komisařky Rady Evropy pro lidská práva s názvem „Human Rights Comment: Time to take action against SLAPPs“ (Poznámka o lidských právech: Čas přijmout opatření proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti), vydaný dne 27. října 2020,

— s ohledem na výroční zprávu partnerských organizací Platformy Rady Evropy pro podporu ochrany žurnalistiky a bezpečnosti novinářů z roku 2021,

— s ohledem na doporučení a zprávy Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva, zástupce pro svobodu sdělovacích prostředků a dalších orgánů Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE),

— s ohledem na studii sítě EU-CITZEN Network ze dne 29. května 2020 nazvanou „SLAPP in the EU context“ (Strategické žaloby proti účasti veřejnosti v kontextu EU) ([6]),

— s ohledem na výzvu koalice nevládních organizací k přijetí směrnice proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti ([7]),

— s ohledem na studii nazvanou „The Use of SLAPPs to Silence Journalists, NGOs and Civil Society“ (Používání strategických žalob proti účasti veřejnosti k umlčení novinářů, nevládních organizací a občanské společnosti) z června 2021, zadanou tematickou sekcí Evropského parlamentu na žádost Výboru pro právní záležitosti,

— s ohledem na své informační sdělení nazvané „European added value of an EU mechanism on democracy, rule of law and fundamental rights – Preliminary Assessment“ (Evropská přidaná hodnota mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva – předběžné posouzení) ze dne 23. dubna 2020,

— s ohledem na své usnesení ze dne 21. května 2013 o Chartě EU: standardní podmínky svobody sdělovacích prostředků v celé EU ([8]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 25. října 2016 obsahující doporučení Komisi o vytvoření mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva ([9]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 19. dubna 2018 o nutnosti zřídit nástroj pro evropské hodnoty na podporu organizací občanské společnosti, které prosazují základní hodnoty v rámci Evropské unie na místní a vnitrostátní úrovni ([10]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 19. dubna 2018 o ochraně investigativních novinářů v Evropě: případ slovenského novináře Jána Kuciaka a Martiny Kušnírové ([11]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 3. května 2018 o pluralitě a svobodě sdělovacích prostředků v Evropské unii ([12]),

([6]) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ad-hoc-literature-review-analysis-key-elements-slapp_en.pdf
([7]) https://rsf.org/en/news/rsf-and-60-other-organisations-call-eu-anti-slapp-directive
([8]) Úř. věst. C 55, 12.2.2016, s. 33.
([9]) Úř. věst. C 215, 19.6.2018, s. 162.
([10]) Úř. věst. C 390, 18.11.2019, s. 117.
([11]) Úř. věst. C 390, 18.11.2019, s. 111.
([12]) Úř. věst. C 41, 6.2.2020, s. 64.

— s ohledem na své usnesení ze dne 14. listopadu 2018 o potřebě komplexního mechanismu EU na ochranu demokracie, právního státu a základních práv ([13]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 13. února 2019 o odmítavých reakcích vůči ženským právům a rovnosti žen a mužů v EU ([14]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 28. března 2019 o situaci v oblasti právního státu a boje proti korupci v EU, konkrétně na Maltě a na Slovensku ([15]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 18. prosince 2019 o právním státě na Maltě ve světle nejnovějších informací v souvislosti s vraždou Daphne Caruanové Galiziové ([16]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 15. ledna 2020 o lidských právech a demokracii ve světě a o politice Evropské unie v této oblasti – výroční zpráva za rok 2018 ([17]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 7. října 2020 o vytvoření mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva ([18]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 25. listopadu 2020 o posílení svobody sdělovacích prostředků: ochrana novinářů v Evropě, nenávistné projevy, dezinformace a úloha platforem ([19]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 26. listopadu 2020 o stavu základních práv v Evropské unii – výroční zpráva za období 2018–2019 ([20]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 17. prosince 2020 o víceletém finančním rámci na období 2021–2027, interinstitucionální dohodě, nástroji Evropské unie na podporu oživení a nařízení o právním státě ([21]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 11. března 2021 o prohlášení EU za zónu svobody pro LGBTIQ osoby ([22]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 25. března 2021 o uplatňování nařízení (EU, Euratom) 2020/2092: mechanismus podmíněnosti dodržováním zásad právního státu ([23]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 29. dubna 2021 o vraždě Daphne Caruanové Galiziové a právním státě na Maltě ([24]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 19. května 2021 o dopadech změny klimatu na lidská práva a úloze ochránců životního prostředí v této oblasti ([25]),

— s ohledem na článek 54 jednacího řádu,

— s ohledem na společná jednání Výboru pro právní záležitosti a Výboru pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci podle článku 58 jednacího řádu,

— s ohledem na stanovisko Výboru pro kulturu a vzdělávání,

— s ohledem na zprávu Výboru pro právní záležitosti a Výboru pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci (A9-0292/2021),

---

([13]) Úř. věst. C 363, 28.10.2020, s. 45.
([14]) Úř. věst. C 449, 23.12.2020, s. 102.
([15]) Úř. věst. C 108, 26.3.2021, s. 107.
([16]) Úř. věst. C 255, 29.6.2021, s. 22.
([17]) Úř. věst. C 388, 13.11.2020, s. 100.
([18]) Úř. věst. C 395, 29.9.2021, s. 2.
([19]) Úř. věst. C 425, 20.10.2021, s. 28.
([20]) Úř. věst. C 425, 20.10.2021, s. 107.
([21]) Úř. věst. C 445, 29.10.2021, s. 15.
([22]) Přijaté texty, P9_TA(2021)0089.
([23]) Přijaté texty, P9_TA(2021)0103.
([24]) Přijaté texty, P9_TA(2021)0148.
([25]) Přijaté texty, P9_TA(2021)0245.

Čtvrtek 11. listopadu 2021

A. vzhledem k tomu, že práva na svobodu projevu, na informace a na účast veřejnosti jsou jedním ze základních kamenů demokracie; vzhledem k tomu, že svoboda projevu je nezbytná pro uplatňování zásad transparentnosti a odpovědnosti; vzhledem k tomu, že účast veřejnosti zastupované fyzickými nebo právnickými osobami, které se zapojují do záležitostí veřejného zájmu, může mít různé formy; vzhledem k tomu, že účast veřejnosti může zahrnovat výkon veřejné kontroly a informování veřejnosti na internetu i mimo něj, jako jsou novinářská komunikace, publikace nebo díla, včetně redakčního obsahu, sdělení, publikací nebo děl politické, vědecké, akademické či umělecké povahy, komentáře nebo satira, včetně případů, kdy se jedná mimo jiné o osoby přístupné veřejné kontrole, a to v souvislosti s širšími zájmy v otevřené diskusi o politických otázkách; vzhledem k tomu, že na publikace, které přispívají k diskusím o otázkách veřejného zájmu nebo obecného zájmu, se vztahuje vyšší práh ochrany; vzhledem k tomu, že hranice přijatelné kritiky jsou širší pro veřejné činitele, a zejména pro politiky a státní činitele;

B. vzhledem k tomu, že klíčovými pilíři demokracie jsou nestranná, kvalitní a odpovědná žurnalistika a přístup k pluralitním informacím; vzhledem k tomu, že informace, zprávy, názory, tvrzení, argumenty a další prohlášení občanské společnosti mají pro zdravý rozvoj demokracie zásadní význam; vzhledem k tomu, že zmenšující se prostor pro občanskou společnost v některých zemích je stále znepokojivějším problémem, jenž může mít na demokracii negativní dopad; vzhledem k tomu, že nezávislé a vysoce kvalitní žurnalistické organizace a organizace občanské společnosti hrají klíčovou úlohu jakožto strážci demokracie a právního státu tím, že volají moc k odpovědnosti a bojují proti dezinformacím a nepravdivým informacím, jakož i proti zahraničnímu politickému vměšování a manipulaci;

C. vzhledem k tomu, že v posledních letech jsou kvůli své práci novináři a mediální aktéři v Evropě i v zahraničí stále více ohrožováni, fyzicky napadáni i zabíjeni, zejména pokud se zaměřují mimo jiné na zneužívání moci, korupci, porušování lidských práv a trestnou činnost; zdůrazňuje, že účinný výkon svobody projevu vyžaduje řadu pozitivních opatření na ochranu novinářů, včetně opatření na ochranu jejich životů a vyšetřování vražd, jakož i účinnou ochranu jejich zdrojů; konstatuje, že tyto hrozby nejsou pouze násilné povahy a k zastrašování novinářů dochází rovněž z důvodu právních, politických, společensko-kulturních a hospodářských tlaků;

D. vzhledem k tomu, že právo na svobodu projevu je základním právem, které musí být užíváno se smyslem pro povinnost a odpovědnost, s přihlédnutím k základnímu právu lidí na získávání nestranných informací a k dodržování základního práva na ochranu pověsti ([26]) a soukromí; vzhledem k tomu, že v případě rozporu mezi těmito právy musí mít všechny strany přístup k soudům, pokud situace nebyla smírně vyřešena;

E. vzhledem k tomu, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou soudní spory nebo jiné právní nástroje (např. soudní příkazy, zmrazení majetku) podané soukromými osobami a subjekty, ale také veřejnými činiteli, veřejnými orgány a subjekty pod veřejnou kontrolou, které jsou namířeny proti jedné nebo více osobám nebo skupinám, využívající různé právní základy, většinou z občanského a trestního práva, jakož i hrozby takových žalob, s cílem zabránit vyšetřování případů porušení práva Unie a vnitrostátních právních předpisů a podávání informací o takových případech, korupce či jiných podvodných praktik nebo blokování účasti veřejnosti; vzhledem k tomu, že to má přímý a škodlivý dopad na demokratickou účast a společenskou odolnost a dialog a je to v rozporu s hodnotami zakotvenými v článku 2 Smlouvy o EU;

F. vzhledem k tomu, že účast veřejnosti zahrnuje mimo jiné vyšetřování, veřejné informování, oznamování nebo jiné odhalování týkající se záležitostí veřejného zájmu, mimo jiné praktik, které ohrožují základní práva a svobody, demokracii, právní stát nebo řádnou správu věcí veřejných, a zapojení se do prosazování občanských svobod, jako je svoboda sdružování, svoboda pokojného shromažďování a svoboda projevu a informací;

G. vzhledem k tomu, že oběti strategických žalob proti účasti veřejnosti jsou nejčastěji žalovány za vyjadřování kritických názorů na chování nebo oznámení protiprávního jednání soukromých osob a subjektů, jakož i veřejných činitelů, veřejných orgánů a subjektů pod veřejnou kontrolou, prostřednictvím forem vyjádření online nebo offline nebo jako odvetných opatření za jejich zapojení do kampaní, soudních případů, akcí nebo protestů; vzhledem k tomu, že

([26]) Článek 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou obvykle charakterizovány žalobami, které postrádají právní opodstatnění, jsou zjevně neopodstatněné, vykazují nerovnováhu v moci a zneužívání práva nebo řízení žalobcem, který uplatňuje nepřiměřené nároky ve věcech, v nichž žalovaný vykonává právo chráněné zákonem, a tudíž soudní řízení využívá k jiným účelům než ke skutečnému výkonu práva;

H. vzhledem k tomu, že podle organizací občanské společnosti, akademických pracovníků, právníků a obětí, kteří se věnují tomuto tématu, se strategické žaloby proti účasti veřejnosti stávají sofistikovanějšími a účinnějšími, přičemž jednou z používaných technik je mnohočetné soudní řízení proti stejné osobě týkající se stejného předmětu, což znamená, že všechny tyto osoby musí být obhajovány a řešeny současně a souběžně toutéž osobou, což neúměrně zvyšuje náklady; vzhledem k tomu, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou často založeny na žalobách na pomluvu, pomluvu nebo pomluvu, které ve většině členských států stále představují trestné činy, a že oběti těchto žalob čelí obvinění z trestného činu, přičemž jsou současně žalovány z občanskoprávní odpovědnosti údajně vyplývající ze stejného jednání; vzhledem k tomu, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti často porušují právo obětí na obhajobu uznané Listinou, což může mít dopad i na jejich právo na spravedlivý proces a na presumpci neviny;

I. vzhledem k tomu, že neexistence soudržného a komplexního právního a soudního přístupu v rámci Unie neumožňuje rychle identifikovat a účinně řešit potřeby strategických žalob proti účasti veřejnosti; vzhledem k tomu, že úroveň ochrany před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti je v jednotlivých členských státech i nadále velmi roztříštěná, což maří právní jistotu a právo obětí těchto žalob na účinnou právní ochranu; vzhledem k tomu, že jedním z hlavních problémů při vypracovávání právních předpisů proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti je způsob řešení nekalých nároků, aniž jsou dotčena práva žalobců vyplývající z ústav členských států a jejich povinnosti vyplývající z Listiny a Evropské úmluvy o lidských právech;

J. vzhledem k tomu, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou stále rozšířenější praktikou používanou proti novinářům, akademickým pracovníkům, občanské společnosti a nevládním organizacím, o čemž svědčí řada případů z celé Unie, jako např. děsivý případ investigativní novinářky Daphne Caruanové Galiziové, která v den svého hanebného zavraždění dne 16. října 2017 údajně čelila 47 občanskoprávním a trestněprávním žalobám za pomluvu (které vedly ke zmrazení jejího majetku), přičemž žalobám čelí i její dědicové; vzhledem k tomu, že k dalším ilustrativním a znepokojivým případům namířeným proti nezávislým novinářům a sdělovacím prostředkům patří případ společnosti Realtid Media, které bylo opakovaně vyhrožováno žalobou v jiné jurisdikci, než kde byla vykonána dotčená novinářská práce, a případ deníku Gazeta Wyborcza, který nadále pravidelně žaluje řada veřejných subjektů a jejich představitelů;

K. vzhledem k tomu, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou často využívány veřejnými orgány nebo jejich zmocněnci, jako jsou státem financované sdělovací prostředky, státem financované nevládní organizace nebo státem vlastněné společnosti;

L. vzhledem k tomu, že používání strategických žalob proti účasti veřejnosti může být nástrojem ke snížení plurality sdělovacích prostředků na systémové úrovni, neboť má odrazující účinek na nezávislé sdělovací prostředky; vzhledem k tomu, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou záměrně iniciovány s úmyslem zdražit soudní spory, prodlužovat je a komplikovat je pro obžalované, mimo jiné zastrašováním a odčerpáváním finančních a psychologických zdrojů jejich obětí; vzhledem k tomu, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti mají škodlivý dopad nejen na oběti, ale také na jejich rodiny a na širší účast veřejnosti;

M. vzhledem k tomu, že odkazy na oběti strategických žalob proti účasti veřejnosti zahrnují novináře, vydavatele a mediální organizace, akademické pracovníky, nevládní organizace, občanskou společnost a další subjekty zapojené do účasti veřejnosti, jako jsou subjekty zabývající se lidskými právy a otázkami životního prostředí;

N. vzhledem k tomu, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti v rámci Unie jsou často přeshraniční povahy, což vede k prodlevám v novinářské práci nebo neúplným informacím, jak dokládá mnoho případů, které se často týkají ochrany životního prostředí, finančních podvodů nebo korupce, kdy tyto žaloby představují jasný pokus zpozdit zveřejnění informací tím, že zastaví nebo zdiskreditují práci jednotlivých novinářů a vydavatelských subjektů, čímž občany zbavují jejich práva na informace a což má dopad na pluralitu a rozmanitost sdělovacích prostředků; vzhledem k tomu, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti a hrozby jimi lze použít proti strážcům v Unii, a to i ze strany aktérů ve třetích zemích a u soudů ve třetích zemích;

O. vzhledem k tomu, že vnitrostátní případy strategických žalob proti účasti veřejnosti jsou v členských státech stále častěji využívány s cílem omezit svobodu projevu a právo na informace, což má odrazující účinek vůči obětem takových žalob tím, že se spoléhají na psychologické a finanční vyčerpání svých obětí, aby je přinutili k tomu, aby se vzdaly odhalování záležitostí veřejného zájmu;

P. vzhledem k tomu, že neexistence přímých právních předpisů v žádném členském státě v oblasti strategických žalob proti účasti veřejnosti a existence často nejednoznačných a širokých vnitrostátních ustanovení v této oblasti, jakož i přísné sankce, včetně sankcí trestní povahy, významně přispívají k nárůstu těchto zneužívajících soudních sporů a následnému zastrašování jejich cílů;

Q. vzhledem k tomu, že obzvláště závažným problémem je kriminalizace novinářů za jejich práci; vzhledem k tomu, že pomluva jako trestný čin zůstává v právu 23 členských států, a to navzdory opakovaným výzvám mimo jiné organizací OSN, Rady Evropy a OBSE i prestižních nevládních organizací, jako je Index on Censorship, International Press Institute a Committee to Protect Journalists;

R. vzhledem k tomu, že opatření právně nevynutitelných předpisů představují vítaná doplňková opatření, jež mají doprovázet legislativní návrh a revizi některých právních předpisů mezinárodního práva soukromého, které jsou v současné době platné, avšak neposkytují sama o sobě plnou soudní ochranu;

S. vzhledem k tomu, že při vytváření povědomí o strategických žalobách proti účasti veřejnosti u veřejnosti i právníků, a to zejména soudců a dalších právníků, hraje zásadní úlohu zvyšování povědomí o této otázce;

T. vzhledem k tomu, že pokud jsou strategické žaloby proti účasti veřejnosti podávány veřejnými činiteli, veřejnými orgány nebo subjekty pod veřejnou kontrolou, jako jsou státem vlastněné společnosti, stávají se nástrojem uplatňování politické moci a poškození, jež utrpí oběti těchto žalob, může být ještě větší;

Dopady na základní práva a právní stát

1. zdůrazňuje, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou šikanózní, představují přímý útok na uplatňování základních práv a svobod a jejich cílem je umlčovat rozmanitost kritického veřejného myšlení a názorů, a to i prostřednictvím novinářské autocenzury; zdůrazňuje, že základní práva a demokracie jsou spojeny s prosazováním právního státu a že omezování svobody sdělovacích prostředků a demokratické účasti veřejnosti včetně svobody projevu, informací, shromažďování a sdružování ohrožuje hodnoty Unie, jak jsou zakotveny v článku 2 Smlouvy o EU; je toho názoru, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou obzvláště znepokojivé, pokud jsou přímo či nepřímo financovány ze státních rozpočtů a jsou kombinovány s dalšími nepřímými a přímými státními opatřeními namířenými proti nezávislým sdělovacím prostředkům, nezávislé žurnalistice a občanské společnosti; vítá skutečnost, že zpráva Komise o právním státu z roku 2020 zahrnuje takovéto žaloby do hodnocení svobody a plurality sdělovacích prostředků v celé Unii a že tato zpráva poukazuje na konkrétní opatření a osvědčené postupy v boji proti nim; vyzývá k tomu, aby budoucí výroční zprávy obsahovaly důkladné posouzení právního prostředí pro sdělovací prostředky, a zejména investigativní žurnalistiku a aby se důkladněji zabývaly problémy, které mají dopad na novináře a na občanskou společnost, a odrazujícími účinky, které na ně mohou mít strategické žaloby proti účasti veřejnosti; zdůrazňuje, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou hrozbou pro svobodné a pluralitní sdělovací prostředky; vyzývá Komisi, aby vydávala rovněž doporučení pro jednotlivé země a posuzovala jejich pokrok, a to i pokud jde o otázky týkající se situace svobody sdělovacích prostředků v členských státech;

2. vyjadřuje znepokojení nad zmenšujícím se prostorem pro organizace občanské společnosti a hrozbami pro novináře, kteří podávají zprávy o důležitých záležitostech ve veřejném zájmu a kritizují mocné členy společnosti, a nad rostoucím využíváním strategických žalob proti účasti veřejnosti jako způsobu, jak oběti takových žalob umlčovat a zastrašovat; vybízí členské státy, aby do vnitrostátních osnov zahrnuly mediální gramotnost a kritické myšlení a aby v tomto ohledu úzce spolupracovaly s novináři na všech úrovních společnosti a zejména s mladými občany a osobami, které jsou náchylné k tomu, podléhat nepravdivým informacím, dezinformacím a manipulaci; vítá zavedení nových opatření na posílení svobody sdělovacích prostředků, kvalitní žurnalistiky a mediální gramotnosti v rámci meziodvětvové složky programu Kreativní Evropa;

3. připomíná, že povinnost členských států usnadnit výkon práva na svobodu projevu, pokojného shromažďování a sdružování zahrnuje povinnost vytvořit a udržovat příznivé prostředí pro účast veřejnosti a veřejných kontrolních subjektů; zdůrazňuje, že je důležité, aby všichni aktéři zapojení do účasti veřejnosti mohli svobodně působit, aniž by se obávali, že mohou být vystaveni hrozbám, zastrašování nebo násilí; zdůrazňuje, že členské státy musí rovněž zaručovat právo novinářů na ochranu jejich zdrojů;

Dopady na vnitřní trh

4. zdůrazňuje, že účast veřejnosti hraje také důležitou úlohu při řádném fungování vnitřního trhu a při prosazování právních předpisů a politik Unie, neboť o porušování práva Unie včetně porušování základních práv, korupce a dalších praktik ohrožujících řádné fungování vnitřního trhu se lidé často dozvídají prostřednictvím účasti veřejnosti; zdůrazňuje, že pro řešení rizik, která pro prosazování práva a politik EU představují praktiky strategických žalob proti účasti veřejnosti, jsou nezbytně nutná ochranná opatření proti těmto nekalým praktikám;

5. zdůrazňuje, že používání strategických žalob proti účasti veřejnosti má negativní dopad na užívání svobod vnitřního trhu ze strany jednotlivců a organizací, kteří jsou zapojeni do účasti veřejnosti a jsou těmito žalobami ohroženi, neboť neexistence stejné úrovně ochrany proti těmto žalobám v různých členských státech je může odradit od toho, aby působili s jistotou v celé Unii; dále zdůrazňuje, že případy strategických žalob proti účasti veřejnosti nebo hrozba takových žalob jsou v rozporu s účinným požíváním práv na svobodu usazování a volný pohyb služeb, neboť mají odrazující účinek zejména na novináře, kteří by mohli uplatňovat autocenzuru namísto podávání zpráv o záležitostech veřejného zájmu v jiných členských státech, protože jim hrozí, že budou čelit strategickým žalobám proti účasti veřejnosti v odlišných a neznámých právních systémech;

6. upozorňuje na skutečnost, že pluralita a rozmanitost sdělovacích prostředků je ohrožena, pokud je samotná existence malých poskytovatelů sdělovacích prostředků ovlivněna úmyslnou hrozbou nepřiměřených škod ze strany žalobců v důsledku spekulativní volby příslušnosti šikanózních soudních sporů (tzv. libel tourism);

7. v této souvislosti se domnívá, že ochrana před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti by podstatně napomohla řádnému fungování vnitřního trhu tím, že by přispěla k prosazování práva Unie a zachování účinného fungování vnitrostátních soudních systémů, jakož i společného prostoru justiční spolupráce;

Dopady na soudní systémy

8. poukazuje na to, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti nejen vážně oslabují právo obětí takových žalob na účinný přístup ke spravedlnosti, a tím i právní stát, ale představují také zneužití soudních systémů a právních rámců členských států, zejména tím, že brání schopnosti členských států úspěšně řešit přetrvávající běžné problémy uvedené ve srovnávacím přehledu EU o soudnictví, jako je délka řízení a kvalita soudních systémů, jakož i velkého množství případů a nevyřízené případy; připomíná, že řádně fungující a nezávislý soudní systém vynáší rozsudky bez zbytečného odkladu a řídí soudní zdroje tak, aby se maximalizovala jeho účinnost, a že to je možné pouze tehdy, pokud soudci a soudní orgány vykonávají své povinnosti zcela nezávisle a nestranně a nejsou zatíženi vyřizováním stížností, které jsou později zamítnuty jako nepatřičné a postrádající právní opodstatnění; domnívá se, že včasné zamítnutí strategické žaloby proti účasti veřejnosti by mohlo být založeno na objektivních kritériích, jako je například počet a povaha žalob či návrhů na použití právních nástrojů žalobce, volba jurisdikce a rozhodného práva pro daný případ nebo existence jasné a nepřiměřené nerovnováhy sil mezi žalobcem a žalovaným; zdůrazňuje proto, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti vážně brání účinnému přístupu ke spravedlnosti, což může ohrozit právo na spravedlivý proces;

9. zdůrazňuje, že nezávislost soudů je nezbytným předpokladem pro rozhodování soudů a je požadavkem vycházejícím ze zásady účinné právní ochrany, jež je zakotvena v článku 19 Smlouvy o EU; je znepokojen úsilím vlád některých členských států o oslabení dělby moci a nezávislosti soudnictví, jakož i o využívání strategických žalob proti účasti veřejnosti k umlčení kritických hlasů;

10. zdůrazňuje, že nezávislost, kvalita a efektivita vnitrostátních systémů soudnictví má zásadní význam pro dosažení účinné spravedlnosti; zdůrazňuje, že dostupnost právní pomoci a výše soudních poplatků mohou mít na přístup ke spravedlnosti významný dopad; zdůrazňuje, že Listina má stejnou právní sílu jako Smlouvy; konstatuje, že ač ji v souladu s výkladem Soudního dvora Evropské unie soudní orgány členských států uplatňují pouze při provádění právních aktů Unie, je však důležité, aby byla práva zakotvená v Listině vždy zohledňována s cílem podporovat společnou kulturu práva, soudnictví a právního státu;

Nenávistné verbální projevy

11. zdůrazňuje, že v posledních letech jsou stále rozšířenější nenávistné projevy a diskriminace ve sdělovacích prostředcích na internetu i mimo něj, jakož i kybernetické násilí namířené proti novinářům, nevládním organizacím, akademickým pracovníkům, obhájcům lidských práv a dalším subjektům občanské společnosti, včetně těch, kteří hájí práva

LGBTIQ a zasazují se o genderovou rovnost a svobodu náboženského vyznání či přesvědčení, čímž je ohrožena svoboda sdělovacích prostředků, svoboda projevu, informací a shromažďování a veřejná bezpečnost; připomíná, že nenávistné projevy na internetu mohou podněcovat ke skutečnému násilí mimo internet; připomíná, že je třeba prosazovat kodex chování Komise pro boj proti nezákonným nenávistným projevům na internetu; zdůrazňuje, že novinářky čelí stejnému tlaku jako jejich kolegové, pokud jde o záležitosti související s obsahem, ale častěji se stávají oběťmi sexuálního násilí a obtěžování;

12. zdůrazňuje význam společných evropských norem a koordinovaného přístupu k řešení nenávistných verbálních projevů, zejména v on-line prostředí;

Současná situace v Unii

13. zdůrazňuje, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti jsou často bezvýznamné, neopodstatněné nebo založené na přehnaných a často urážlivých tvrzeních a bývají iniciovány nikoli za účelem dosažení příznivého soudního výsledku, ale spíše s cílem zastrašovat, profesně zdiskreditovat, obtěžovat, vyčerpávat a vyvíjet psychologický tlak na osoby, které jsou jejich terčem, nebo je připravovat o finanční prostředky, přičemž konečným cílem je jejich vydírání a umlčení prostřednictvím samotného soudního řízení; zdůrazňuje, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti nejenže způsobují finanční zátěž, ale mají i dalekosáhlé psychologické důsledky pro osoby, proti nimž jsou namířeny, i pro jejich rodinné příslušníky, což ještě zhoršuje skutečnost, že tito rodinní příslušníci se mohou stát terčem těchto zneužívajících řízení i po smrti osoby, proti níž byly původně namířeny; poukazuje na to, že strategické žaloby proti účasti veřejnosti mají silný odrazující účinek, který často vede k autocenzuře, potlačení účasti na demokratickém životě a může také negativně působit na ostatní, aby si zveřejňování podobných záležitostí rozmysleli, nevstupovali vůbec do těchto profesí nebo nezahajovali příslušné související činnosti;

14. poukazuje na to, že iniciátoři řízení, kteří se uchylují ke strategickým žalobám proti účasti veřejnosti, většinou využívají a zneužívají trestněprávní zákony proti pomluvě, občanskoprávní řízení ve věci urážky na cti, ochranu dobrého jména nebo práva duševního vlastnictví, jako jsou autorská práva; konstatuje však, že k umlčení účasti veřejnosti je zneužívána celá řada jiných nástrojů, jako jsou sankce v oblasti práce (propuštění), trestní obvinění z daňových podvodů, daňové kontroly a zneužívání pravidel na ochranu osobních údajů;

15. vyjadřuje hluboké politování nad skutečností, že novináři platí svými životy za pouhou skutečnost, že vykonávají svou práci a jsou strážci našich demokracií;

16. podtrhuje, že běžným rysem strategických žalob proti účasti veřejnosti je nerovnováha sil mezi žalobcem a žalovaným, zejména pokud jde o jejich finanční zdroje, a nepředvídatelně vysoké nároky na náhradu škody v záležitostech, jako je pomluva;

17. v souvislosti s tímto problémem zdůrazňuje, že ve všech členských státech chybí právní předpisy stanovící minimální normy, které by zabránily tomu, aby se lidé stávali oběťmi strategických žalob proti účasti veřejnosti, a které by zajistily dodržování jejich základních práv ve všech jurisdikcích členských států; zdůrazňuje, že nezávislost soudnictví má zásadní význam pro to, aby se členům vlád, veřejnoprávních subjektů a orgánů veřejné správy zabránilo podávat strategické žaloby proti účasti veřejnosti namířené proti lidem a organizacím, kteří se oprávněně účastní veřejné diskuse; poukazuje v této souvislosti na to, že je třeba přijmout konkrétní opatření s cílem vytvořit bezpečné prostředí pro novináře a pracovníky sdělovacích prostředků; vyzývá členské státy, aby zaručily pluralitu sdělovacích prostředků a zajistily transparentnost jejich vlastnictví; vyzývá Komisi a členské státy, aby ve svém budoucím aktu o svobodě sdělovacích prostředků vytvořily ambiciózní, spolehlivý a úplný právní rámec; uznává, že přechod k digitalizaci zásadně změnil mediální prostředí; vyzývá členské státy, aby urychleně provedly směrnici 2010/13/EU o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb („směrnice o audiovizuálních mediálních službách“) ([27]) v přepracovaném znění z roku 2018, a to ve všech jejích ustanoveních; vítá zřízení skupiny evropských regulačních orgánů pro audiovizuální mediální služby (ERGA) a vybízí ke spolupráci mezi regulačními orgány v audiovizuální oblasti na vnitřním trhu i ke spolupráci s dalšími regulačními orgány příslušnými pro zpravodajské činnosti online;

18. je si vědom toho, že obětem nebo potenciálním obětem strategických žalob proti účasti veřejnosti jsou finančně i psychologicky nápomocni jejich kolegové, kteří se setkali s podobnými soudními spory nebo mají znalosti o povaze těchto žalob a postupech s nimi spojených, aby mohli pochopit a případně napadnout soudní spory, do nichž byli vtaženi; domnívá se však, že tato pomoc, jakkoli chvályhodná, není dostačující a je třeba přijmout další opatření;

([27]) Úř. věst. L 95, 15.4.2010, s. 1.

19. oceňuje důležitou a užitečnou práci občanské společnosti při zvyšování povědomí o škodlivých dopadech strategických žalob proti účasti veřejnosti, jakož i podporu, kterou občanská společnost poskytuje jejich obětem a potenciálním obětem;

20. je vážně znepokojen tím, že současná pandemie COVID-19 má dopad na celé mediální odvětví, zejména v důsledku poklesu příjmů a zhoršení pracovních podmínek novinářů, čímž se potenciálně zvýšila jejich zranitelnost vůči strategickým žalobám proti účasti veřejnosti; se znepokojením upozorňuje na to, že vlády využívají koronavirové krize jako záminky k zavádění opatření na omezení svobody projevu;

Strategické žaloby proti účasti veřejnosti v celosvětovém měřítku

21. lituje, že žádný členský stát zatím nepřijal cílené právní předpisy, které by poskytovaly ochranu před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti; konstatuje však, že právní předpisy chránící před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti jsou obzvláště dobře propracované v některých státech USA, v Kanadě a Austrálii; vybízí Komisi, aby analyzovala osvědčené postupy proti těmto žalobám uplatňované v současné době mimo EU, neboť by mohly být cennou inspirací pro legislativní a nelegislativní opatření Unie v této věci; zdůrazňuje, že je důležité, aby Unie zaujala společný postup a zavázala se k nejambicióznějším právním předpisům a osvědčeným postupům, které jsou v současné době v platnosti, s cílem zabránit využívání strategických žalob proti účasti veřejnosti v Unii;

Potřeba legislativních opatření

22. souhlasí s řadou organizací občanské společnosti, akademických pracovníků, právníků a obětí, kteří poukazují na potřebu přijmout legislativní opatření proti rostoucímu problému strategických žalob proti účasti veřejnosti; naléhavě proto vyzývá ke změně nařízení Brusel I a Řím II s cílem zabránit spekulativnímu výběru jurisdikce (tzv. „forum shopping“) v souvislosti se žalobou pro urážku na cti („libel tourism“), a to stanovením toho, že příslušným soudem a právem rozhodným pro trestní nebo občanskoprávní žaloby pro pomluvu, poškození dobré pověsti a ochranu pověsti jednotlivce by měl být v zásadě příslušný soud a právo rozhodné v místě, kde má žalovaný své obvyklé bydliště; včetně zavedení jednotné a předvídatelné rozhodné normy pro pomluvu; naléhavě vyzývá Komisi, aby předložila návrhy závazných unijních právních předpisů o společných a účinných zárukách pro oběti strategických žalob proti účasti veřejnosti v celé Unii, a to i prostřednictvím směrnice proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti, kterou se zavedou minimální normy na ochranu proti těmto žalobám, přičemž budou dodržena práva a zásady zakotvené v Listině; zastává názor, že bez takovýchto legislativních opatření budou strategické žaloby proti účasti veřejnosti i nadále ohrožovat demokracii, právní stát a základní práva na svobodu projevu, sdružování a pokojného shromažďování a informací v Unii; je znepokojen tím, že pokud se budou opatření zaměřovat pouze n žaloby za pomluvu, mohou být z podnětu žalobců usazených v Unii nebo mimo ni stále využívány žaloby založené na jiných občanskoprávních věcech nebo trestních řízeních;

Právní základ

23. konstatuje, že legislativní opatření na úrovni Unie by mohla být založena na článku 81 Smlouvy o fungování EU (pro přeshraniční občanskoprávní řízení) a na článku 82 Smlouvy o fungování EU (pro trestní řízení) a samostatně na článku 114 Smlouvy o fungování EU na ochranu účasti veřejnosti, aby se zajistilo řádné fungování vnitřního trhu tím, bude možné upozorňovat na korupci a další nekalé praktiky; trvá na tom, že posledně uvedené opatření by mohlo rovněž řešit strategické žaloby proti účasti veřejnosti, jimiž se rozumí žaloby využívané k jiným účelům, než je skutečné uplatnění nebo výkon práva, a to ve snaze zabránit vyšetřování a oznamování případů porušení práva Unie prostřednictvím podobného přístupu, jaký vedl k přijetí směrnice (EU) 2019/1937 (směrnice o oznamovatelích); domnívá se, že výše uvedené právní základy by mohly řešit strategické žaloby proti účasti veřejnosti v trestních i občanskoprávních řízeních, byť prostřednictvím samostatných právních nástrojů; žádá, aby byly na základě těchto návrhů Komise zavedeny účinné záruky proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti v celé Unii spolu s opatřeními členských států, která zajistí, aby se tyto záruky vztahovaly i na vnitrostátní případy;

Obecná ochranná pravidla a civilní soudnictví

24. domnívá se, že je nezbytné přijmout legislativní opatření na ochranu úlohy obětí strategických žalob proti účasti veřejnosti, které předcházejí případům porušování práva unie, oznamují je a informují o nich, a k zajištění řádného fungování vnitřního trhu a plného dodržování základních práv; naléhavě vyzývá Komisi, aby předložila návrh právního předpisu, který stanoví společné záruky pro osoby, které vyšetřují a oznamují nebo jinak poukazují na tyto záležitosti veřejného zájmu;

25. naléhavě vyzývá Komisi, aby předložila návrh opatření k řešení případů strategických žalob proti účasti veřejnosti, jako jsou pravidla o včasném zamítnutí těchto žalob a dalších soudních žalob, jejichž cílem je zabránit účasti veřejnosti, a aby tato opatření zahrnovala vhodné sankce, jako jsou občanskoprávní sankce nebo správní pokuty, posuzování nekalých

motivů i v případě, že soudní řízení nebude zamítnuto, a náklady a náhradu škody (hospodářské, reputační, psychologické či jiné); zdůrazňuje, že podmínky pro podání žádosti o včasné zamítnutí žaloby by měly zohledňovat výzvy, jimž oběti strategických žalob proti účasti veřejnosti čelí, zejména stanovením požadavku, aby žalobce předložil odůvodnění, proč žaloba není zneužívající, a dále přisouzením nákladů na soudní řízení žalobci a přidělením právní a finanční podpory žalovanému; důrazně vybízí členské státy, aby takovéto záruky pro občanskoprávní řízení uplatňovaly nejen v přeshraničních případech, ale i v případech vnitrostátních strategických žalob proti účasti veřejnosti; dále vyzývá Komisi, aby se v nadcházejícím přezkumu nařízení Brusel Ia a Řím II zabývala záležitostmi, které vedou ke spekulativnímu výběru jurisdikce (tzv. „forum shopping“) v souvislosti se žalobou pro urážku na cti („libel tourism“) a aby rovněž zohlednila práci vykonanou Haagskou konferencí o mezinárodním právu soukromém; a konečně vyzývá Komisi, aby zvýšila informovanost soudců a státních zástupců v celé EU o strategických žalobách proti účasti veřejnosti a aby jim poskytla informace o tom, že tyto žaloby je třeba včas zamítat a řádně uplatňovat judikaturu Evropského soudu pro lidská práva týkající se pomluvy;

26. připomíná, že zásada *res iudicata* znemožňuje iniciátorům strategických žalob proti účasti veřejnosti podávat další žaloby týkající se stejných skutečností a proti stejným stranám; domnívá se, že při posuzování návrhů strategických žalob proti účasti veřejnosti by měly soudy řádně zohlednit skutečnost, že daná strana již dříve takovouto strategickou žalobu podala, a to i v případě, že skutečnosti a strany nejsou zcela totožné, ale podobné a/nebo propojené;

27. je přesvědčen, že jakýkoli přezkum příslušných pravidel nařízení Brusel I by měl být řádně zohledněn v odpovídajícím přezkumu Luganské úmluvy, aby se zajistilo soudržné uplatňování pravidel mezinárodní soudní příslušnosti v občanských a obchodních věcech mimo Unii a v souvislosti s občany Unie;

Trestní soudnictví

28. naléhavě vyzývá Komisi, aby se zabývala závažností strategických žalob proti účasti veřejnosti zahájených v rámci trestního řízení tím, že předloží návrh opatření k zajištění toho, aby pomluva, urážka na cti a hanobení, které představují trestné činy ve většině členských států, nemohly být zneužity ke strategickým žalobám proti účasti veřejnosti prostřednictvím veřejného ani soukromého trestního stíhání; poukazuje na výzvy Rady Evropy a OBSE k dekriminalizaci pomluvy; vyzývá Komisi, aby se zabývala strategickými žalobami proti účasti veřejnosti jako žalobami, které jsou využívány k jiným účelům než ke skutečnému uplatnění nebo výkonu práva; konstatuje, že obžalovaní často čelí obviněním z trestného činu a současně jsou žalováni ve věci občanskoprávní odpovědnosti, která údajně vyplývá ze stejného jednání, a vyzývá Komisi, aby proti kombinovaným strategickým žalobám zavedla společné minimální procesní záruky;

29. připomíná, že základním principem a samotným jádrem práva na spravedlivý proces podle článku 47 Listiny je koncept rovnosti zbraní mezi stranami ve správním, občanskoprávním a trestním řízení; je znepokojen tím, že nerovnováha sil a zdrojů mezi stranami v případech strategických žalob proti účasti veřejnosti oslabuje rovnost zbraní, a tím i právo na spravedlivý proces;

Oprávněný zájem žalobců

30. prohlašuje, že soudy členských států musí zaručit řádný a včasný proces a vyváženou ochranu legitimních práv vyplývajících z práva Unie, jako je právo na ochranu dobé pověsti, včetně práv, která jsou běžně citována ve zneužívajících žalobách, a že tento proces a tato práva nesmí být ohroženy; zdůrazňuje proto, že opatřeními proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti by neměla být dotčena legitimní soudní řízení a právo žalobců na přístup ke spravedlnosti; zároveň zastává názor, že při přiznávání těchto práv fyzickým nebo právnickým osobám je nezbytné zabránit tomu, aby došlo jakémukoli zneužití justičních systémů a těchto práv způsobem, který je zjevně v rozporu se záměrem zákonodárce, a to v zájmu zajištění práva na spravedlivý proces; domnívá se, že za tímto účelem jsou zapotřebí záruky nejen na ochranu obětí strategických žalob proti účasti veřejnosti, ale i k předcházení a postihování zneužívání opatření namířených proti těmto žalobám, např. v případech, kdy autoritářská vláda využije doložky proti těmto žalobám jako zbraně na ochranu svých vládou organizovaných nevládních organizací proti legitimním žalobám za pomluvu; domnívá se, že zabránit takovému zneužívání je stejně nezbytné kvůli správnému a jednotnému uplatňování práva Unie, čímž se zajistí jeho účinnost;

Možná právně nevynutitelná opatření

31. zdůrazňuje naléhavou potřebu solidního fondu na podporu obětí strategických žalob proti účasti veřejnosti a organizací, které je podporují, pokud jsou tyto prostředky přímo využívány na náklady na právní služby nebo poskytování právní pomoci a psychologické podpory; zdůrazňuje, že je důležité, aby oběti a potenciální oběti strategických žalob proti účasti veřejnosti měly snadný přístup k informacím o těchto typech případů, o právní pomoci a podpoře, včetně psychologické podpory pro oběti a jejich rodinné příslušníky;

32. domnívá se, že podpora nezávislých orgánů, které mohou vyslyšet stížnosti a poskytnout pomoc potenciálním obětem strategických žalob proti účasti veřejnosti a odpovídající odbornou přípravu soudcům a právníkům, může významně přispět k budování znalostní základny a kapacit v oblasti toho, jak odhalovat strategické žaloby proti účasti veřejnosti, tedy žaloby využívané k jiným účelům, než je skutečné uplatnění nebo výkon práva, a jejich hrozbu a jak s nimi nakládat;

33. považuje za nezbytné shromažďovat údaje o případech strategických žalob proti účasti veřejnosti a zvyšovat povědomí o jejich povaze a škodlivých účincích;

34. vítá doporučení Komise o zajištění ochrany, bezpečnosti a posílení postavení novinářů a dalších pracovníků sdělovacích prostředků v Evropské unii (C/2021/6650); poukazuje na skutečnost, že jsou stále častěji využívány osoby samostatně výdělečně činné, zejména mladí novináři a pracovníci sdělovacích prostředků na začátku kariéry, k pokrytí vysoce rizikových oblastí a oblastí konfliktů; je znepokojen nejistými pracovními podmínkami a zhoršujícími se bezpečnostními podmínkami, v nichž osoby samostatně výdělečně činné působí ve vysoce rizikových oblastech a oblastech konfliktů; vyzývá členské státy, aby plně provedly doporučení Rady Evropy o ochraně žurnalistiky a bezpečnosti novinářů a dalších mediálních činitelů;

Doplňkovost s jinými nástroji a politikami

35. domnívá se, že nová legislativní a nelegislativní opatření proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti by měla doplňovat další nástroje a politiky EU; vítá strategii Unie pro boj proti organizované trestné činnosti na období 2021–2025 a vyzývá ke zvýšení úsilí v tomto ohledu; konstatuje, že legislativní a právně nevynutitelná opatření nemohou být účinná v členských státech, v nichž panují obavy ohledně nezávislosti soudnictví nebo boje proti korupci; v této souvislosti opakuje, že je naléhavě nutné vytvořit mechanismus EU pro demokracii, právní stát a základní práva, jak navrhuje Parlament;

36. připomíná význam nařízení (EU, Euratom) 2020/2092 o obecném režimu podmíněnosti na ochranu rozpočtu Unie, které se od 1. ledna 2021 vztahuje na veškeré prostředky na závazky a platby; zdůrazňuje, že finanční zájmy Unie mají být chráněny v souladu s hodnotami a závazky EU a že Komise by měla použít mechanismus podmíněnosti, pokud členské státy tyto hodnoty nechrání; v této souvislosti oceňuje důležitou práci investigativních novinářů při odhalování případů zneužívání finančních prostředků EU a zdůrazňuje, že je důležité, aby novináři mohli vykonávat své povolání, aniž by jim v tom bránily strategické žaloby proti účasti veřejnosti;

37. zdůrazňuje, že opatření na úrovni Unie pro boj proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti by se měla vzájemně doplňovat a být v souladu s dalšími dostupnými nástroji, jako je mechanismus na ochranu demokracie, právního státu a základních práv, politiky v oblasti boje proti korupci a stávající finanční programy na podporu občanské společnosti a soudních systémů;

38. zdůrazňuje, že boj proti korupci má zásadní význam pro zachování demokracie, základních práv a právního státu, neboť korupce, která může mít mnoho podob, podkopává naše hodnoty a řádné fungování států a umožňuje organizovaný zločin;

39. vyzývá Komisi, aby v rámci každoročního mechanismu pro demokracii, právní stát a základní práva posílila pravidelný, inkluzivní a strukturovaný dialog s vnitrostátními orgány, nevládními organizacemi, profesními sdruženími a dalšími zúčastněnými stranami s cílem chránit a podporovat novináře a další zástupce občanské společnosti, jimž hrozí strategické žaloby proti účasti veřejnosti, stíhání nebo obtěžování;

o

o o

40. vyzývá Komisi, aby předložila návrhy na základě přílohy tohoto usnesení;

41. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení Radě a Komisi.

Čtvrtek 11. listopadu 2021

PŘÍLOHA

1. Balíček právně nevynutitelných nástrojů i závazných právních předpisů

Legislativní opatření – balíček týkající se strategických žalob proti účasti veřejnosti***, včetně mechanismů zamítnutí v rané fázi,*** by měl zahrnovat návrhy:

— obecných pravidel poskytujících ochranu před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti; konkrétních právních předpisů, které stanoví společné minimální normy pro podpůrná a odrazující opatření, která poskytují ochranu před uvedenými žalobami;

— konkrétního řešení otázek civilního soudnictví; přičemž se členské státy důrazně vyzývají, aby je uplatňovaly i na vnitrostátní případy strategických žalob proti účasti veřejnosti, stejně jako mezinárodní právo soukromé, včetně soudní spolupráce a řešení spekulativního výběru jurisdikce („forum shopping“);

— zaměřené zejména na otázky trestního soudnictví.

Nelegislativní opatření – součástí tohoto balíčku by dále měly být tyto nástroje:

— odpovídající odborná příprava soudců a právníků v oblasti strategických žalob proti účasti veřejnosti;

— posouzení vzájemného působení různých oblastí práva, jako jsou vnitrostátní mediální zákony a ústavní zákony, v této souvislosti;

— zvláštní fond Unie pro poskytování podpory obětem strategických žalob proti účasti veřejnosti a jejich rodinným příslušníkům, a to i v podobě finanční pomoci, právní pomoci a psychologické podpory;

— podpora nezávislých subjektů (např. veřejných ochránců práv), které jsou schopny řešit stížnosti osob, jimž hrozí strategické žaloby proti účasti veřejnosti nebo které jim čelí, a poskytovat jim pomoc, a podpora samoregulačních orgánů sdělovacích prostředků;

— veřejně přístupný unijní rejstřík příslušných soudních rozhodnutí;

— „jednotné kontaktní místo“/ centrum podpory, podporované konkrétně zaměřenými vnitrostátními sítěmi specializovaných právníků a psychologů, na něž se mohou oběti strategických žalob proti účasti veřejnosti obrátit a kde mohou získat poradenství a snadný přístup k informacím o těchto žalobách, jakož i podporu ve vztahu k nim, včetně informací o „první pomoci“, právní pomoci, finanční a psychologické podpoře, mimo jiné prostřednictvím sítí pro vzájemnou výměnu zkušeností.

2. Obecná pravidla

Legislativní návrh obecného ochranného opatření by měl dvojí cíl, a to v souladu se základními právy a zásadami uznávanými Listinou chránit osoby, které prošetřují, oznamují nebo jinak stavějí na světlo záležitosti veřejného zájmu týkající se porušení práva Unie, což zahrnuje zneužívající praktiky, které se nezdají být protiprávní, ale maří předmět nebo účel práva, a chránit řádné fungování vnitřního trhu.

Legislativní opatření by mělo rovněž stanovit:

a) jasnou definici strategických žalob proti účasti veřejnosti, včetně definice účasti veřejnosti ve věci veřejného zájmu;

b) pravidla týkající se důvěrnosti investigativní práce a zpráv, včetně zdrojů informací;

c) pravidla týkající se zákazu odvetných opatření a účinné a odrazující sankce za strategické žaloby proti účasti veřejnosti;

d) pravidla, která by zabránila zneužívání opatření proti strategickým žalobám proti účasti veřejnosti;

e) podpůrná opatření včetně:

i) účinné pomoci, informací a praktického poradenství a podpory poskytovaných „jednotným kontaktním místem“ pro „první pomoc“ obětem strategických žalob proti účasti veřejnosti;

ii) právní a finanční pomoci;

f) účinná opatření na ochranu před odvetnými opatřeními vyplývajícími z nerovnováhy sil mezi stranami, která umožní nápravu případných škod.

3. Občanskoprávní řízení

Legislativní návrh občanskoprávního opatření použitelného v případech strategických žalob proti účasti veřejnosti, k jehož uplatňování se členské státy důrazně vybízejí i ve vnitrostátních případech, by měl umožnit rozvoj justiční spolupráce v občanskoprávních věcech tím, že stanoví společná pravidla pro strategické žaloby proti účasti veřejnosti vycházející z občanskoprávních nároků, a měl by zahrnovat:

a) povinnost žalobce v případech týkajících se účasti veřejnosti upřesnit a předložit odůvodnění, proč žaloba není zneužívající;

b) povinnost soudů sumárně zamítat všechny zneužívající žaloby v co nejranější fázi, a to buď z moci úřední, nebo na základě žádosti žalované strany, která je založena na jejím právu podat návrh na předčasné odvolání;

c) povinnost soudů posuzovat v každém konečném rozhodnutí zneužívající prvek;

d) možnost, aby zasáhly třetí strany a převzaly práva a povinnosti žalovaného podle vnitrostátního procesního práva;

e) povinnost soudů brát při posuzování výdajů a přiznání náhrady škody ohled na veřejný zájem a rovnováhu mezi stranami, pokud jde o finanční zdroje;

f) prostředky na ochranu obětí před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti podanými mimo Unii;

g) právo na plné přiznání náhrady nákladů řízení;

h) právo na náhradu škody v případě utrpěné hmotné i nehmotné újmy, včetně majetkové škody, poškození pověsti a psychické nebo jiné újmy;

i) pravidla, která mají zabránit dalšímu zneužívání sporu stranou, která podala strategickou žalobu pro účast veřejnosti týkající se stejných skutečností, zejména zohledněním této okolnosti při zkoumání nového případu.

Návrh Komise předložený v zájmu zajištění právní jistoty a v návaznosti na přezkum nástrojů mezinárodního práva soukromého by měl stanovit:

a) přepracování nařízení Brusel I s výslovným pravidlem, že v případě žalob pro pomluvu nebo jiných žalob vyplývajících z občanského a obchodního práva, které mohou představovat strategickou žalobu proti účasti veřejnosti, by mělo být jediným místem soudní příslušnosti obvyklé bydliště žalovaného, a to při řádném zohlednění případů, kdy je obětí pomluvy soukromá osoba;

b) že rozhodným právem je právo místa, pro které je zveřejnění určeno, a pokud by toto místo nebylo možné určit, místo redakční kontroly nebo relevantní činnosti s ohledem na účast veřejnosti.

4. Trestní řízení

Legislativní návrh týkající se trestněprávních aspektů strategických žalob proti účasti veřejnosti by měl:

a) upřesnit, že pokud pomluva, urážka na cti a hanobení představují trestný čin, nelze je použít pro strategické žaloby proti účasti veřejnosti, zejména prostřednictvím soukromé obžaloby;

b) upřesnit ustanovení na ochranu práv jednotlivců, aby trestní stíhání nemohlo být využito k umlčení obětí strategických žalob proti účasti veřejnosti;

c) usnadnit vzájemné uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí a policejní a justiční spolupráci v trestních věcech;

d) stanovit společné minimální procesní záruky na ochranu žalovaných, kteří čelí strategickým žalobám proti účasti veřejnosti na základě kombinace trestního oznámení a žaloby týkající se občanskoprávní odpovědnosti, které údajně vycházejí ze stejného jednání.

Tato opatření by měla doplňovat stávající činnosti Komise, již přijaté právní předpisy a budoucí iniciativy.